

L'EFEMÈRIDE

BOMBÍ i LATORRE, Josep Antoni

President de la Reial Acadèmia de Medicina de Catalunya. Barcelona (Barcelonès). bombi@ub.edu

Finalment, amb dos anys d'endarreriment hem celebrat el 250è aniversari d'una de les institucions sanitàries catalanes actuals que més ha aportat a la salut i al progrés del nostre país.

No es tracta d'un aniversari qualsevol; 250 anys són molt: un quart de mil·lenni. Un llarg període de temps de la història recent, en part moderna i en la seva majoria contemporània, temps en què a Catalunya han passat moltes coses.

Amb antelació suficient l'Acadèmia va organitzar aquesta commemoració, però el 25 de febrer de 2020 es diagnosticava el primer cas de covid-19 al nostre país i el 6 de març, la primera mort. Amb aquell inici i posterior evolució exponencial de la pandèmia originada pel coronavirus SARS-CoV-2, l'intent va quedar avortat amb la declaració de l'estat d'alarma i el confinament de la població. En un procés que era de final desconegut, la Reial Acadèmia de Medicina de Catalunya (RAMC) va suspendre el projecte. En una situació de gran mortalitat i patiment no hi havia res a celebrar. Des d'aleshores es van anar succeint les onades epidèmiques i les mesures sanitàries, fins ara, que tot just hem acabat la sisena onada, en aquest cas originada sobretot per la soca vírica de la variant òmicron.

Després d'algun altre ajornament i preveient que l'evolució de la pandèmia ho feia possible, la Junta de Govern va decidir que no es podia endarrerir més i va proposar el 4 de maig del 2022 per fer l'acte d'aniversari.

Sense saber del cert si ens trobem a la fi de la pandèmia o en un moment de regressió, aquest moment de respir ens ha ofert l'oportunitat de commemorar dos anys més tard aquella important efemèride, en un format adaptat a les normes de

prudència exigibles a partir del coneixement acumulat i la incertesa sobre el futur immediat. Així doncs, celebrem el 250è aniversari amb cert retard, de fet 252 anys, i pretenem exposar no només la història sinó que també volem fer palesa la voluntat de continuar.

La celebració ha fet balanç de la trajectòria i ha reconegut fets, fites i personatges d'una institució que ha tingut i té un pes inqüestionable.

L'Acadèmia disposa de dues revistes i ambdues es volen fer ressò d'un acte tan destacat. En el cas present, **Gimbernat**, dedicada a la història de la medicina i les ciències de la salut, és la capçalera més indicada per revisar la trajectòria de la corporació acadèmica i contextualitzar el que representa en aquest moment. La revista és semestral, però ha volgut fer l'esforç d'editar un número extraordinari en l'escaiença per reflectir-hi la celebració i acompanyar-la d'altres treballs de recerca històrica, alguns sobre l'Acadèmia i altres d'aspectes generals del passat sanitari català.

Repassem els inicis de l'Acadèmia. El 4 de maig de 1770, després de diversos entrebancs i temptatives a la Cort per la recuperació dels estudis de medicina de

Figura 1. Façana de la Reial Acadèmia de Medicina de Catalunya en l'actualitat. (Font: Arxiu RAMC).

Barcelona, es va autoritzar la creació d'unes conferències mèdiques amb la pretensió d'aprendre a partir de presentacions i discussions de casos clínics, i d'investigar les malalties epidèmiques i els problemes d'higiene i salut pública per millorar la pràctica professional. Es tractava de l'Acadèmia Mèdico-Pràctica de Barcelona, l'inici del recorregut de l'actual Reial Acadèmia de Medicina de Catalunya. Per tant, el 4 de maig de 2020 vam complir 250 anys d'existència.

Aquesta és una fita molt important per a tots i pel que fa a la dedicació de l'Acadèmia a l'ensenyament i la millora de la sanitat catalana, que sens dubte mereixia la celebració de l'efemèride amb la màxima solemnitat.

També hem d'agrair que ens hagin acompanyat les màximes autoritats del país. No hem d'oblidar que durant més de dos segles i mig la institució ha liderat la medicina catalana i ha estat l'element troncal de la seva organització. És per això que la importància no rau només en els aspectes institucionals interns, sinó també la té per a la sanitat catalana i la cultura i governació del país.

Els aniversaris són un bon motiu per reflexionar sobre les experiències viscudes i a partir d'elles treure'n experiències per encarar més bé el futur, amb les adaptacions adequades als canvis dels temps.

És ben cert que la RAMC ha tingut una vida plena de vicissituds i de problemes de tota mena que recentment hem fet aflorar al llibre *La Reial Acadèmia de Medicina de Catalunya. 250 anys (1770-2020)*, del doctor Lluís Guerrero, una crònica abreujada. Potser per les moltes dificultats superades i malgrat la llarga trajectòria només conservem el testimoni de les celebracions dels 150 primers anys i dels dos segles d'existència.

Però malgrat tota mena d'inconvenients, la RAMC s'ha anat adaptant sempre a les diverses situacions i ha gaudit d'un gran prestigi per les activitats realitzades per les acadèmiques i acadèmics en el camp de l'ensenyament, del progrés de la ciència mèdica, del control de les epidèmies i vacunacions, de la coordinació professional durant molts anys i dels assessoraments a la Justícia i a l'Administració en general.

És un bon moment per retre homenatge a les figures de tots els que ens han precedit al llarg de més de 250 anys; la seva trajectòria ha de ser un exemple i un estímul per a nosaltres i les properes generacions. En tot moment ha quedat palesa la qualitat dels membres de la corporació, demostrada per la seva trajectòria curricular, pels seus càrrecs, per la presència en altres acadèmies i institucions i pels honors i distincions que han aconseguit.

Figura 2. Sala Gimbernat, antic amfiteatre anatòmic del Reial Col·legi de Cirurgia de Barcelona. (Font: Arxiu RAMC).

La nostra història està íntimament lligada al desenvolupament de la Medicina al llarg d'aquest període. Inicialment, la seva creació va ser motivada per un desig de millora de la professió i del coneixement mèdic, que apartant-se del classicisme pretenia evolucionar amb un nou aprenentatge basat en la presentació i discussió de casos clínics. Posteriorment, va potenciar la funció docent mitjançant la seva càtedra de Medicina Pràctica, que pretenia ser un revulsiu de la baixa qualitat educativa de la Universitat de Cervera. Mentre incrementava el seu prestigi, l'Acadèmia durant el segle XIX va exercir la docència, la recerca en alguns moments, la salut pública i l'assessorament imparcial dels organismes institucionals i de la població.

La darrerria del segle XIX i els inicis del XX comporten un seguit de canvis de conceptes i d'organització de la professió i la sanitat. La creació dels col·legis de metges, l'aparició de les especialitats mèdiques i la de l'Acadèmia de Ciències Mèdiques i de la Salut de Catalunya i de Balears van desproveint d'algunes funcions la nostra Acadèmia, que pas a pas esdevé una tribuna d'excel·lència, de personalitats del màxim prestigi professional que tenen com a finalitat contribuir al coneixement i progrés de les ciències sanitàries a Catalunya, la defensa del patrimoni científic i cultural català i l'assessorament dels departaments de Salut i de Justícia del Govern de la Generalitat. A més, la RAMC actualment també aporta coneixement mitjançant els seminaris d'Educació Mèdica, Bioètica i Història de la Medicina.

Després d'haver lluitat contra tantes epidèmies i establert un nou marc de funcionament i d'utilitat social, ¿qui hauria previst que en ple segle XXI, el més científic des dels inicis del coneixement i caracteritzat per l'estat del benestar, ens aturaria l'activitat una pandèmia?

Continuant amb la seva tradició, als inicis de la pandèmia la RAMC va fer un comunicat públic sobre les mesures a prendre, va reconèixer el sobre esforç del personal sanitari i va donar confiança i esperança a la població. Ha estat present en la lluita contra el SARS-CoV-2 tant en els aspectes de seguiment epidemiològic com assistencials mitjançant els seus acadèmics, alguns amb gran presència mediàtica i altres més des l'anonimat. La covid-19 posa un colofó trist i d'incertesa sanitària a la nostra primera etapa de 250 anys. Tenim perspectiva per saber que és un entrebanc més del qual ens en sortirem i podrem seguir treballant al servei a la sanitat i de la societat catalana aportant-hi l'esforç i prestigi de tots els acadèmics, com s'ha fet sempre.

Aquests embats comporten sempre canvis de cicle i l'obertura de nous horitzons. Probablement també porten a una nova època de la nostra institució, que com totes les acadèmies i el món que ens envolta haurà de projectar un nou camí amb un pes molt important de canvis sociològics i l'ús de les tecnologies digitals. Tot el que ha passat i l'evolució natural de la ciència i de la societat ens duran a continuar la nostra trajectòria sota nous paradigmes i amb els màxims nivells d'exel·lència.

Confiant doncs en que ja hàgim iniciat una nova etapa de normalitat postpandèmica, comencem també tots nosaltres a reprendre el camí habitual de servei al país desitjant poder oferir pàgines tan prestigioses i eficaces com les del passat.

Figura 3. Orla històrica dels presidents de la Reial Acadèmia de Medicina de Catalunya des de 1770 fins al 2020, amb motiu del 250è aniversari de la seva fundació. (Font: Arxiu RAMC).